Utställning.

Vilhelm Hammershøi, ”Fem porträtt”, 1901.
Foto: Per Myrheden/Thielska Galleriet

Lars von Triers konstval piggar upp

Den danska filmregissören Lars von Trier hämtar ofta inspiration från konst och har kuraterat utställningen ”På andras axlar” på Thielska galleriet. Dan Jönsson tycker att den är lekfull och generös.

”På andras axlar”
Lars von Trier kuraterar
Thielska galleriet, Stockholm. T o m 24/1 2027

● Så är den hemma igen på Thielska galleriet, Vilhelm Hammershøis monumentala ”Fem porträtt”. Eller nåja, inte riktigt. Den väldiga, dystra målningen där fem danska sekelskiftesmålare avbildas runt ett enkelt bord, som med Lars von Triers träffande beskrivning liknar en kista, hänger till vardags en våning upp, i galleriets stora sal. Nu fyller den nästan på egen hand det första rummet i den utställning von Trier kuraterat som ett slags konstnärlig självbiografi, och som först visades i Frederikssund i Danmark.

Att ”På andras axlar” nu landat på Thielska är ingen slump. Det var nämligen hit en 19-årig Lars von Trier vallfärdade för att få uppleva just detta märkliga och mäktiga grupporträtt i verkligheten.

Konstnärsdrömmarna hade tänts efter att han sett Peter Watkins film ”Edvard Munch” – som även den visas i utställningen tillsammans med några andra nyckelverk. Däribland det groteska självporträttet ”På väg till Zarathustra”, varmed han 1975 sökte in till Köpenhamns konstakademi, och refuserades.

Vilket, medger han lakoniskt, nog var bäst.

Ja – med tanke på vad som blev i stället var det kanske det. Att Lars von Triers filmvärld alltid haft nära till konstens är dock ingen hemlighet.

Själv lär jag aldrig någonsin glömma den lika fängslande som sinnessjuka kaosperformance han iscensatte 1996 på dåvarande Kunstforeningen i Köpenhamn, med en grupp yra aktörer som vimlade runt på kommando från en fjärruppkopplad myrstack i den amerikanska öknen.

Men även i sitt regissörsarbete hämtar von Trier kraft ur konsten – en film som ”Melancholia” exempelvis är så proppad med citat och referenser att en lista nog skulle bli lika lång som den här artikeln.

Flera av dem återkommer även här på Thielska galleriet. Som Carl Fredrik Hills skriande hjort eller det oförlösta inledningsackordet ur Wagners ”Tristan och Isolde” – det är alltså inte enbart bildkonsten von Trier lyfter fram. Men måleriet är ändå det som helt dominerar utställningen, och då i synnerhet det nordiska sekelskiftets stora visionärer: Hill och Strindberg, Ejnar Nielsen, Hammershøi och Munch.

Samt, inte minst, J F Willumsen. Vilket förtjänar en utvikning: I Hammershøis porträtt är Willumsen den av de fem som tonar fram som den centrala gestalten med sitt mörka, prästerliga gravallvar.

I sitt måleri däremot var Willumsen allt annat än dyster. Hans mer än sjuttioåriga livsverk är eklektiskt på ett fantasifullt, närmast gränslöst sätt och hans museum i Frederikssund, som initierade den här utställningen, är en pärla som återstår för den svenska konstpubliken att upptäcka. Liksom Willumsens verk över huvud taget – och Thielska tar nu tillfället i akt med en liten sidopresentation av honom i Söderbergrummet.

Som försmak på något större, hoppas jag.

En utställning som ”På andras axlar” kunde lätt löpa risk att kantra över i det pompösa, med sin närmast demonstrativt maskulina kanon av sublima mästerverk. Men den är faktiskt raka motsatsen; lekfull, generös och självironisk.

Mycket beror på von Triers egna utställningstexter som ledigt förankrar verken i såväl konsthistorien som den egna biografin, med gott om belysande anekdoter och infallsrika sidospår.

Lars von Triers självporträtt ”På väg till Zarathustra”, 1975.
Foto: Malle Madsen

Jens Ferdinand Willumsen, ”Naturskräck. Efter stormen nr. 2”, 1916.
Foto: Willumsens Museum

En kul detalj är det intrikata kopplingsschema som drar upp tänkta förbindelser mellan de utställda verken och som i Frederikssund markerades med vita linjer över golvet, lite som i ”Dogville”. Här får vi nöja oss med ett papper på väggen – över huvud taget känns den svenska versionen mindre dramatisk, mer intim på både gott och ont. Det gör att dess existentiella nerv går om inte förlorad, så åtminstone delvis under radarn i de lite trängre Thielska gemaken.

För det här är först och främst en väldigt personlig konsthistoria. De konstnärer von Trier speglar sig i är de megalomana: sådana som, med hans egen formulering, ”sågs som idioter av sin samtid” (och i vissa fall, som den barocke sekelskiftesskulptören Rudolph Tegner, nog fortfarande gör det).

Här hyllas de med både vördnad och kamratlig distans av en självutnämnd ”hobby-konstkurator”, som mest bara vill dela med sig av sin fascinerade beundran. I förbifarten åstadkommer han en av de mest uppiggande museiutställningar jag sett på länge.

Dan Jönsson
kultur@dn.se